

ΧΥΔΑΪΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ*

Εἶναι παρήγορον ὅτι ἤρχισε τέλος νὰ γίνηται καταληπτὸς ὁ μέγας κίνδυνος ὁ προερχόμενος ἀπὸ τῶν χυδαϊστῶν τῶν προσφυῶς νῦν λεγομένων «μαλλιαροκομμουνιστῶν». Οὐδέποτε βεβαίως ἔλειπον διορατικοὶ καὶ φιλοπάτριδες ἄνδρες ἰσχυρῶς σημαίνοντες τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου καὶ ἐναργῶς δεικνύοντες τὴν ἀνυπολόγιστον βλάβην τὴν ἐπισυμβαίνουσαν εἰς τὴν παιδείαν καὶ τὴν πατρίδα ὅλην ἐκ τῆς εἴτε ἐν συνειδήσει εἴτε ἀνεπιγνώστως διεξαγομένης συστηματικῶς ἀντεθνικῆς ἐνεργείας ὀλίγων τινῶν ἀνθρώπων καταστάντων, ὡς μὴ ὄφελεν, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἡγετῶν τῆς παιδείας. Εἶναι ἤδη, καταφανῆς ἢ φρικτοῦς ἀβυσσος, εἰς ἣν ἐξωθοῦσιν αἱ μέθοδοι τῶν περιφήμων ἐκπαιδευτικῶν «μεταρρυθμιστῶν» καὶ τῶν ὁπαδῶν αὐτῶν. Διὰ τῆς διαβοήτου καὶ πρωτοτύπου «μεταρρύθμισης» οὐ μόνον εἰσάγουσιν ἀφόρητον γλωσσικὸν κυκεῶνα καὶ φρικτὴν ἀκαταστασίαν καὶ διὰ ταύτης διαστρεβλοῦσι τὴν διάνοιαν τῶν μαθητῶν ἀλλὰ καὶ ὑπονομεύουσι τὰ θεμέλια τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας· διασείουσι τὰς βάσεις τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς ἑλληνοπρεποῦς ἀγωγῆς, ὑποθάλλουσι τὴν ἀθείαν καὶ τὴν διαφθορὰν καὶ προάγουσι εἰς τὴν κοινωνικὴν ἀναρχίαν καὶ τὸν λεγόμενον «μπολσεβικισμόν». Ταῦτα εἶπομεν πρὸ μηνῶν ἐπισή-

*) Τὸ ἄρθρον τοῦτο κατεχωρίσθη ἐν τῷ «Σκρίπ» τῆς 3 Φεβρουαρίου 1926, ὅτε γινομένου ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ εὐρυτάτου λόγου περὶ τοῦ κινδύνου τοῦ ἀπὸ τῶν λεγομένων «μαλλιαροκομμουνιστῶν» ἐζητήθη ἡ γνώμη τοῦ γράφοντος.

μως ἀπὸ τοῦ Πανεπιστημιακοῦ βήματος καὶ ἐκυρώσαμεν τῶν λόγων τὴν ἀλήθειαν διὰ προσαχθέντων ἀποσπασμάτων πολλῶν βιβλίων διαφόρων θιασωτῶν τῆς αἵρέσεως. Καὶ ὅμως παραδόξως ἔξακολουθοῦσιν τινες νὰ προβάλλωσι τὸ περίεργον ἐρώτημα: Εἶναι λοιπὸν οἱ χυδαῖσται κομμουνισταὶ καὶ ἀπάτριδες καὶ ἄθεοι καὶ ἐπομένως ἐπικίνδυνοι; Πρὸς τοιοῦτον ἐρώτημα νομίζω καλὸν νὰ ἀπαντήσω δι' ἄλλου ἐρωτήματος: Τί εἶναι καὶ πῶς πρέπει νὰ καλῶνται ἐκεῖνοι, οἵτινες παριστῶσι τὴν Πατρίδα νὰ λέγῃ πλήν ἄλλων τερατωδῶν καὶ τὰ ἑξῆς. «Ἐγὼ μαι ἡ ἱερὴ Πατρίδα, πῶχον τὸν πόλεμον θεμέλιο, τῆς εὐτυχίας τῶν δυνατῶν θεμέλιο, γιὰ νὰ μποροῦν νὰ χαίρονται, γινόμενοι πῶς δυνατοὶ καὶ πῶς σκληροί, πῶς ἀχρεῖοι, τῆς ἀδελφείας, τῆς μάννης τῶν «ἡρώων» μαζί μὲ τὸ αἷμα τῶν «ἡρώων». Εἶμαι ἡ ἱερὴ Πατρίδα, πὺ διδάχνω τὸ μῖσος, τὴν κλοπή, τὸ φόνον, σειώντας ἕνα πανὶ χρωματιστό, μπροστά στα μάτια, πὺ τυφλώνει μὲ χίλιους τόπους!» Καὶ ἀλλαχοῦ «Ὁχτροὺς δὲν εἶναι ὁ ἀλλόγλωσσος, ὁ ἀλλόθρησκος, ὁ ξένος! Ὁ ὀχτροὺς μας εἶναι μὲς στὸ σπίτι μας, τὸ Κράτος εἶναι ὁ ὀχτροὺς μας, τὸ Κράτος εἶναι ὁ ξένος» κ. ἄ. τ.

Οὐδεὶς εὖ φρονῶν ἐπιτρέπεται, νομίζω νὰ ἔχῃ ἀμφιβολίαν περὶ τῶν φοβερῶν κινδύνων, οὓς διετρέχει ἡ ἡμετέρα κοινωνία ἐκ τῶν παραδόξων τούτων ἀνθρώπων, οἵτινες τῶ ὄντι ἀποβαίνουσιν ἐπιβλαβέστεροι καὶ ὀλεθριώτεροι καὶ αὐτῶν τῶν ἀσπόνδων ἐχθρῶν καὶ δεινῶν πολεμίων τῆς πατρίδος. Οὐδὲ πρέπει τις νὰ ἀπατᾶται ὑπὸ τῶν ὑποκριτικῶν διαμαρτυριῶν τῶν πονηρῶν ἐνόχων, οἵτινες καίπερ φωρῶμενοι ἀσεβεῖς ἀνατροπεῖς καὶ ἀνόσιοι καταλυταὶ τῶν ὑψηλῶν τοῦ ἔθνους ἰδεωδῶν ὅμως τολμῶσι νὰ λέγωσιν ὅτι διαβάλλονται καὶ συκοφαντοῦνται! Καιρὸς τέλος πάντων νὰ ληφθῶσι τὰ προσήκοντα μέτρα πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ ἐπικρεμαμένου ἀνυπολογίστου ἐθνικοῦ κινδύνου· ἐπάναγκες νὰ τεθῆ ῥίμωτρον εἰς τοὺς λυσσῶντας κύνας καὶ νὰ ματαιωθῶσιν οἱ ἀπαίσιοι αὐτῶν σκοποί.

Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ Ο ΧΥΔΑΪΣΜΟΣ

Ἡ λεγομένη δημοτικὴ γλῶσσα, τουτέστιν ἡ κοινὴ δημώδης, εἶναι, καθὰ ἐπιστημονικῶς ἀπεδείχθη, μείγμα τῶν κατὰ μέρος διαλέκτων μετὰ στοιχείων τῆς καθαρευούσης· εἶναι δὲ ἡ δημώδης ἀναμφιλέκτως πενιχρὰ καὶ ἐπαρκῆς μόνον πρὸς ἐκδήλωσιν κοινῶν ἐννοιῶν καὶ συναισθημάτων καὶ τῶν φυσικῶν τοῦ ἀνθρώπου ἀναγκῶν. Ἐπιρρίπτεται εἰς τοὺς ὑπερμάχους τῆς ἐθνικῆς γλώσσης ἡ μομφή, ὅτι δῆθεν ὑποτιμῶμεν τὴν γλῶσσαν τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ 1821. Δὲν ὑποτιμῶμεν ἀλλὰ τουναντίον σφόδρα τιμῶμεν τὴν γλῶσσαν τῶν ἀθανάτων ἡρώων, ὡς τιμῶμεν καὶ εὐλαβούμεθα τὰ ἱερὰ ἐκείνων ὄπλα. Ἄλλ' ὅπως τὰ ὄπλα ἐκεῖνα δὲν δύνανται νὰ χρησιμοποιῶνται σήμερον ἔνεκα τῆς ἐπιγενομένης προόδου τῶν πολεμικῶν μεθόδων, οὕτω καὶ ἡ γλῶσσα τῶν αἰοιδίμων προπατόρων ἀποβαίνει ἀνεπαρκῆς εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὸν ὑψηλότερον βίον, εἰς ὃν ἀνήγαγεν ἡ μετὰ δεινοὺς ἀγῶνας κληροδοτηθεῖσα ἡμῖν ἐλευθερία. Οὐδὲ θὰ ἤξιου τις εὐλόγως νὰ στέργωμεν νῦν τὸ ἀμυδρὸν φῶς τῶν λύχνων ἀντὶ τοῦ ἀπλέτου φωτὸς τῶν ἠλεκτρικῶν λαμπτήρων. Τὸ κακὸν δ' ὅμως εἶναι ὅτι οἱ λεγόμενοι μαλλιαροὶ δὲν μεταχειρίζονται τὴν δημώδη γλῶσσαν, ἥτις ἄλλως καὶ καταληπτὴ εἶναι καὶ εἰς τὴν ποίησιν ὁμολογουμένως ἀξιόλογος, ἀλλὰ δημιουργοῦσιν αὐθαιρέτως τραγελαφικὸν κατασκευάσμα καὶ κωμικὸν γλωσσικὸν συνονθύλευμα, μεταπλάττουσι τὰ στοιχεῖα τῆς καθαρευούσης κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Ψυχάρη καὶ ἐφευρίσκουσι λέξεις ἀστείας καὶ ἀκαταλήπτους· ἐνὶ λόγῳ παράγουσιν ἰδιωματικὴν καὶ ἀκατανόητον γλῶσσαν, ἥτις εἶναι ἐξαμβλωματικὸν προῖόν παραπαιούσης διανοίας καὶ νοσοῦσης φαντασίας. Διότι τις Ἑλλήν, παρακαλῶ, νοεῖ ἢ ἀνέχεται τὸ «τοπολα-

Τὸ ἄρθρον κατεχωρίθη ἐν τῷ «Σκρίπ» τῆ 5 Φεβρουαρίου 1926.

λιές», «ἀποθωριές», «ἀπόβγαλμα», «τονοτραβήχτρα» καὶ τὰ ἄλλα εὔηχα ὀνόματα, ἅτινα διεγείρουν εἰς τοὺς ἀκούοντας τὴν βδελυγμίαν καὶ τὸν ἔμετον ;

Μὴ νοοῦντες δὲ οἱ μακάριοι ἄνθρωποι ἢ τουλάχιστον προσποιούμενοι ὅτι δὲν νοοῦσι τὴν ἀποστροφὴν καὶ ἀγανάκτησιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἰσχυρίζονται ὅτι τὸ ἰδιότευκτον αὐτῶν γλωσσικὸν σύμφυρμα εἶναι ἐξαιρετικὸν πρᾶγμα καὶ ἀποτελεῖ κατάλληλον ὄργανον τῆς ἐπιστήμης. Χθὲς ἔγραφέ τις ἐν τῇ ἑφημερίδι «Δημοκρατία» τὰ ἀκόλουθα : «Ὅμως μερικὲς προσπάθειες ἔγειναν καὶ ὅλας νὰ εἰσαχθῇ καὶ στὴν ἐπιστήμη ἢ δημοτικὴ καὶ οἱ προσπάθειες αὐτὲς ὀλοένα γίνονται περισσότερες, ἐπιστημονικοὶ ὄροι δημιουργοῦνται πιά καὶ στὴ δημοτικὴ, καὶ ἡ δημοτικὴ ὀλοένα καταχτᾷ περισσότερο ἔδαφος στὴ δημοσιογραφία». Καὶ ἀληθεύει μὲν ὅτι ἐγένετο ὑπὸ τῶν θερμότερων θιασωτῶν τῆς αἰρέσεως ἀποπειρα πρὸς ἔκφρασιν ἐπιστημονικῶν ἐννοιῶν διὰ τοῦ ἰδιοτύπου γλωσσικοῦ ἰδιώματος ἀλλ' οὐδένα λανθάνει τῆς τοιαύτης ἀποπείρας τὸ ἀποτέλεσμα. Ὁ θέλων νὰ ἴδῃ τὴν δύναμιν τῆς ἐπινοουμένης γλώσσης ὡς ὄργανον τῆς ἐπιστήμης δύναται νὰ ἀναγνώσῃ βιβλίον τι τῶν ἐν τῇ νεοτεύκτῳ γλώσσει συντεταγμένων· ἔστω βέβαιος ὅτι θὰ διδαχθῇ πλεῖστα πράγματα καὶ θὰ ἐντροφήσῃ ἐν λειμῶνι σαφηνείας καὶ χάριτος, γλαφυρίας καὶ κομψότητος· θὰ διεξέλθῃ λαμπρὰς σελίδας καὶ θὰ γοητευθῇ ὑπὸ θαυμασίων ἐκφράσεων, ὧν δεῖγμα μικρὸν ἐπιτραπήτω μοι νὰ παραθέσω ἐνταῦθα :

«Ἡ διάρκεια, ποὺ τὴν αἰσθανόμαστε καὶ τὴ ζοῦμε, ποὺ τὴ νιώθουμε σὰν ἐξ ακολούθησῃ ποιοτικὴ, πάντα ἐτερολογενῆ ἀκατάπαυστα δημιουργικὴ, εἶναι ἢ κατ' ἐξοχὴν πνευματικὴ πραγματικότητα, ποὺ ξεχωρίζει ριζικὰ τὸ ἐγὼ ἀπὸ τὴν ἀκίνητη καὶ ὁμοιογενῆ ἔχτασῃ καὶ ἀποτελεῖ τὸ ἀρχικὸ στοιχεῖο τῆς νιότης καὶ τῆς λευτεριᾶς στὸ κόσμον. Ἡ ἐπιστημονικὴ ψυχολογία λοιπὸν κουβαλώντας νοήματα παρμένα ἀπ' τὴν ἔχτασῃ στὸ ψυχικὸ βίον καὶ παρουσιάζοντας τὴ διάρκεια σὰν κάτι κομμάτια ποὺ στέκονται τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο (αὐτὸ

ποὺ εἶναι ἰδιότητα τῆς ὁμοιόγενος ἔχτασις χαροποιεῖ καὶ ὑλοποιεῖ τὴν διάρκειά ποῦ εἶναι ἡ ἀληθινὴ φύσις τοῦ ἔγῳ». Τοιαύτη εἶναι ἡ γλῶσσα τῶν γλωσσικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν ἀναμορφωτῶν, διῳ ἧς θὰ διαμορφώσωσι τὸ καλολογικὸν συναίσθημα τῶν νεωτέρων καὶ θὰ μεταδώσωσι τὰς ὑψηλὰς θεωρίας τοῦ ὑπῳ αὐτῶν δημιουργουμένου «νεοελληνικοῦ» πολιτισμοῦ! Τὸ λυπηρὸν εἶναι ὅτι μετὰ τῆς γλωσσικῆς ἀναρχίας εἰσάγεται καὶ διαδίδεται ἡ συναφῆς διανοητικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀναρχία, ὑποθάλπεται ἡ ἀλογιστία, ἀνατρέπονται αἱ ἠθικαὶ ἀξίαι καὶ ὑποσεύονται τὰ θεμέλια τοῦ κοινωνικοῦ οἰκοδομήματος. Τὸ πρῳγμα εἶναι πολὺ σοβαρὸν καὶ ὁ κίνδυνος μεγαλύτερος ἢ ὅσος συνήθως ὑπολαμβάνεται.

Εἶμαι τῆς γνώμης, ὅτι πλὴν ἄλλων ἐπιβάλλεται πρὸ παντὸς ἄμεσος καὶ ταχίστη ἡ ἀπαλλαγὴ καὶ κάθαρσις τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν ἄλλων δημοσίων ὑπηρεσιῶν ἀπὸ τῶν «μαλλιαροκομμουνιστῶν»· διότι οὔτοι εἶναι ὡς βλαβερὰ καὶ καρκινώδη σαρκώματα ἀπειλοῦντα νὰ μολύνωσι καὶ δηλητηριάσωσι τὸν ὅλον κοινωνικὸν ὄργανισμόν. Ὑποτιμῶντες τὸν κίνδυνον καὶ ἐπιδεικνύοντες ἀσύγγνωστον ἐπιείκειαν καὶ ἀδιαφορίαν ἐνδέχεται νὰ ἐπίδωμεν προσεχῶς ἀνεπανόρθωτον τὴν συσσώρευσιν φρικτῶν ἐρειπίων. Ἐν δὲ τῇ προσπάθειᾳ πρὸς πρόληψιν τοῦ δεινοῦ κακοῦ καὶ πρὸς τὴν διόρθωσιν τῶν κακῶς ἐχόντων μὴ λησμονῶμεν ὅτι ἀσφαλῆ ἐρείσματα καὶ ἰσχυρὰ βάρθρα ἐκάστης κοινωνίας εἶναι κατῳ ἐξοχὴν ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ Σχολεῖον.

ΤΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ ΚΑΙ Η ΕΘΝΙΚΗ ΔΡΑΣΙΣ ΤΡΙΩΝ ΑΣΙΔΙΜΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ

«Ὅταν δ' ἔλθῃ τὸ πεπωμένον τέλος, οὐ μετὰ
λήθης ἄτιμοι κεῖνται ἀλλὰ μετὰ μνήμης τὸν
ἀεὶ χρόνον ὑμνούμενοι θάλλουσι». ¹

(Ξενοφ. Ἀπομν. 2, 1, 3)

Ἐπίτιμε Κύριε Ὑπουργέ, Σεβασμιώτατοι,

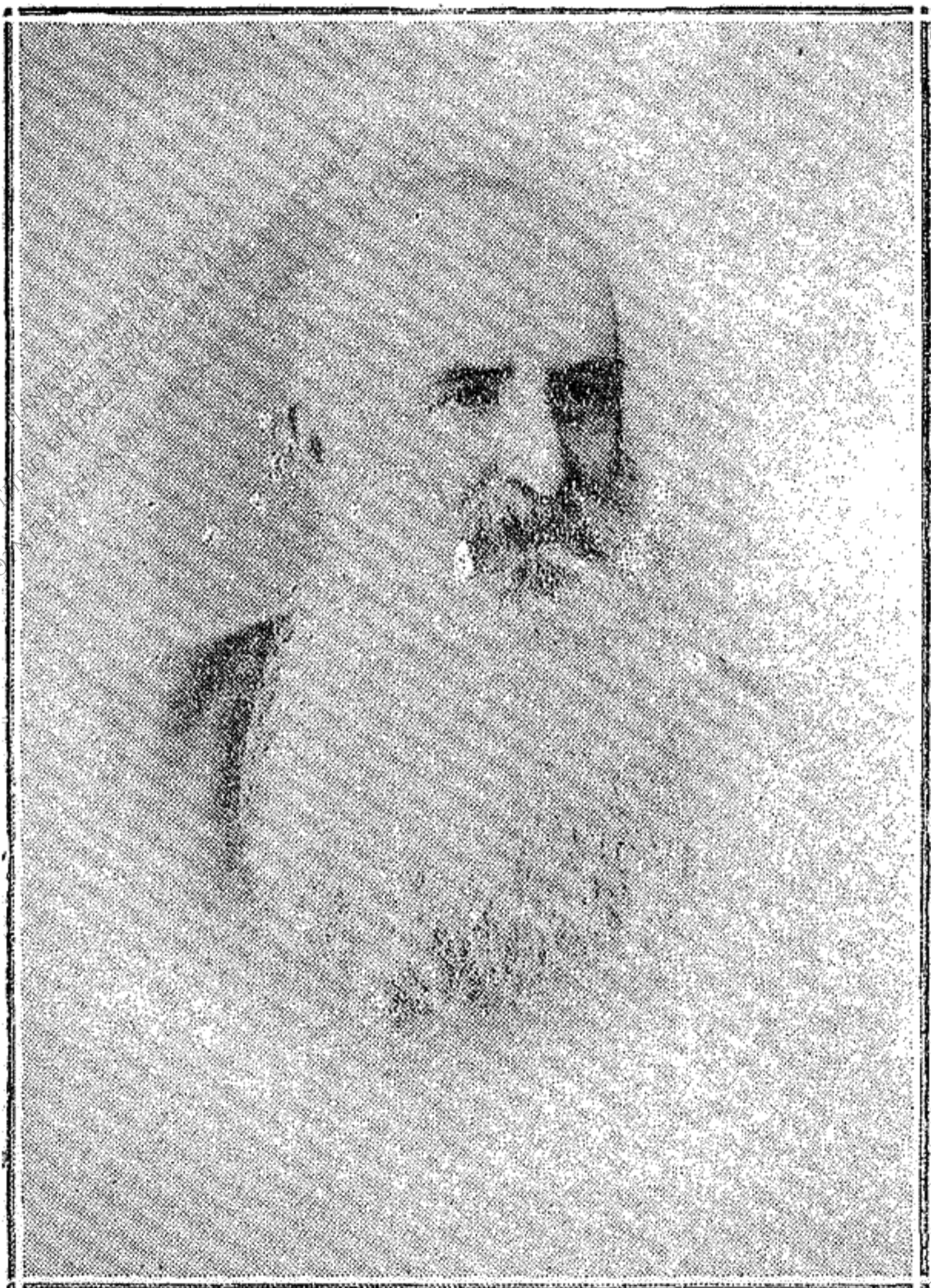
Κυρίαὶ καὶ Κύριοι,

Τὸ ἄριστον καὶ καλλιπρεπέστατον τῆς μεγαλωνύμου ἡμῶν Φυ-
λῆς δημιούργημα εἶναι ἀναμφιλέκτως ἡ γλῶσσα—ἡ γλῶσσα αὕτη
ἡ ἀθάνατος, περὶ ἧς προσφυέστατα ἐλέχθη ὅτι καὶ οἱ θεοί, ἂν
ἔχρηζον ἀνθρωπίνης λαλιᾶς, θὰ ἐλάλουν. Ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα εἶναι
παρὰ τὴν εἰς ἱστορικοὺς λόγους ὀφειλομένην ποικιλίαν τῶν δια-
λέκτων μία κατ' οὐσίαν καὶ ἡ αὕτη, ἀδιαίρετος καὶ ἀδιάσπαστος,
τουτέστιν ἡ αὕτη γλῶσσα, ἐν ἣ ἔξεφάνθησαν μὲν τῆς ἀριστοτό-
κου ἑλληνικῆς διανοίας τὰ ἀθάνατα ἀπαυγάσματα, ἐκηρύχθησαν
δὲ τῆς ἐπιφανοῦς θρησκείας τὰ σωτήρια διδάγματα καὶ τοῦ Εὐαγ-
γελίου τὰ θεῖα ῥήματα. Καὶ ὅμως τοιαύτη ἀμίμητος γλῶσσα
ἔσχε παραδόξως πολλοὺς ἀπὸ αἰώνων ἤδη καὶ σφοδροὺς πολε-

1) Ὁ λόγος οὗτος ἀπηγγέλθη τῇ 1 Ἀπριλίου 1926 ἐν τῇ μεγάλῃ αἰ-
θούσῃ τοῦ φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασοῦ» κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ «Συνδέ-
σμου τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Προόδου» τελεσθέν φιλολογικὸν μνημόσυνον τῶν
ἀειμνήστων τριῶν καθηγητῶν.

μίους. Διότι ἀληθῶς ὡς πολέμιοι πρέπει νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὅσοι ἀγνοοῦντες ἢ παρορῶντες τὴν ἱστορίαν ἐπεχείρησαν ἐκάστοτε νὰ εἰσαγάγωσι τὰ διαλεκτικὰ ἰδιώματα καὶ τὰ ξένα στοιχεῖα καὶ νὰ ἀντικαταστήσωσιν αὐτὰ ἀντὶ τῆς παραδεδομένης καὶ εἰς πάντας εὐλήπτου ἐθνικῆς γλώσσης. Εἶναι ὅμως δίκαιον νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι οἱ προγενέστεροι διαστροφεῖς τῆς γλώσσης δὲν ἦσαν πολὺ ἐπικίνδυνοι. Διότι πρῶτον μὲν δὲν ἐπεχείρουν νὰ ἐπιβάλλωσι βιαίως τὰς σφαλερὰς αὐτῶν δοξασίας, ἔπειτα δὲ ἦσαν ἀνθρώποι ἐμπεφορημένοι ἐθνικῶν φρονημάτων καὶ ὑγιῶν ἠθικῶν ἀρχῶν. Ἄλλ' οἱ σύγχρονοι ἡμῖν καταλυταὶ τῆς γλώσσης εἶναι ἅμα κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ καταλυταὶ τῶν εὐγενεσιμάτων τοῦ Γένους ἰδεωδῶν καὶ ἀπαρνηταὶ τῆς πατρίου ἱστορίας, ἀνατροπεῖς τῆς ἠθικῆς καὶ ὑπονομευταὶ τῆς θρησκείας. Πρὸς ἐπιβολὴν δὲ τῶν μυσαρῶν καὶ ὀλεθροποιῶν αὐτῶν φαντασιοκοπημάτων μετῆλθον παντοῖα μεθοδεύματα καὶ μετεχειρίσθησαν ποικίλα τεχνάσματα καὶ διέθεσαν, ὡς μὴ ὄφελεν, ἐπὶ πολλὰ ἔτη μεγίστην δύναμιν καὶ ταύτην—δεινὸν εἰπεῖν—προερχομένην ἐξ αὐτῆς τῆς πολιτείας, ἧς τὰς βάσεις διὰ παραλόγων προσπαθειῶν ἐπικινδύνως διέσειον. Εἶναι εὐτύχημα ὅτι ἐπεφάνη τέλος Ἡρακλῆς¹, νὰ λυτρώσῃ τὸν Προμηθεά τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπὸ τοῦ σαρκοδακοῦς γυπὸς τοῦ ἐπαράτου χυδαῖσμοῦ. Καὶ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ, ἐν ᾧ ἡ γλῶσσα ἀπαλλαττομένη τοῦ δεινοῦ κινδύνου καταλείπεται ἐλευθέρᾳ εἰς ὁμαλήν καὶ σύμφωνον πρὸς τὴν πρόοδον τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἀνάπτυξιν, ἦτο εὐλόγον νὰ στραφῇ μετ' εὐγνωμοσύνης ἢ διάνοια πάντων ἡμῶν καὶ κατ' ἐξοχὴν τῆς εὐγενοῦς Πανεπιστημιακῆς νεολαίας εἰς τὰς ἱεράς σκιάς τῶν ἀοιδίμων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες ὑπὲρ τῆς ἀπειλουμένης γλώσσης καρτερικῶς δι' ὅλου τοῦ βίου ἐμόχθησαν καὶ εἰς τὴν τελειοτέραν αὐτῆς ἀνάπτυξιν μεγάλως συνήργησαν. Τιοιοῦτοι ὑπέροχοι ἄνδρες καὶ ἀληθῶς μεγάλοι τοῦ Γένους διδάσκαλοι ἀνεδείχθησαν ἐν τοῖς τελευ-

1) Ὑπονοεῖται ὁ τότε ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ὅστις ἐφάνη ἔχων προθυμίαν νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν γλῶσσαν κατὰ τῶν πολεμίων αὐτῆς.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Κ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

ταίοις χρόνοις τρεῖς ὁ Κωνστ. Κόντος, ὁ Γεώργ. Μιστριώτης καὶ ὁ Ἀνδρέας Σκιᾶς.

*
* *

Ὁ **Κωνσταντῖνος Κόντος** πρεσβύτατος τούτων ὑπάρχων ἐγένετο ὁ πρῶτος συνεχιστῆς καὶ προβιβαστῆς τοῦ βαρυτίμου καὶ σπουδαίου περὶ τὴν διαμόρφωσιν τῆς γλώσσης καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ λαοῦ ἔργου τῶν ἀειμνήστων διαφωτιστῶν καὶ καθηγemonῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, τοῦ σοφοῦ Κοραῆ, τοῦ Κούμα, τοῦ Οἰκονόμου, τοῦ Φαρμακίδου, τοῦ Βάμβα, τοῦ Κοντογόνη, τοῦ Ἀσωπίου, τοῦ Γενναδίου, τοῦ Κυπριανοῦ, τοῦ Φιλίππου Ἰωάννου, τοῦ Κωνστ. Παπαρρηγοπούλου. Διαφλεγόμενος ὑπὸ σφοδρᾶς φιλομαθείας καὶ θερμοῦ πρὸς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἔρωτος ὤρμησε νεώτατος πρὸς τὸν τότε κράτιστον τῶν φιλολόγων Ὀλλανδὸν Cobet καὶ παρ' ἐκείνῳ τρία ἔτη μαθητεύσας ἠσκήθη ἄριστα περὶ τὴν κριτικὴν καὶ γραμματικὴν καὶ παλαιογραφικὴν τέχνην. Ὑπὸ τοῦ ἐπιφανοῦς ἐκείνου σοφοῦ ἑλληνιστοῦ θαυμασθεὶς διὰ τὴν ἀδιάλειπτον καὶ ἀκάματον ἐπιμέλειαν, τὸ ἀπλοῦν καὶ ἀγνὸν ἦθος καὶ τὰς ἄλλας τῆς διανοίας ἀρετὰς ἐτιμήθη προσηκόντως καὶ ἠγαπήθη εἰλικρινῶς. Ἐταῖρος λοιπὸν καὶ οἰκεῖος τοῦ Cobet γενόμενος καὶ μετ' αὐτοῦ συμφιλολόγων ἐπεχείρησεν ἐν Ὀλλανδίᾳ τὴν ἔκδοσιν τοῦ «Λογίου Ἑρμοῦ», ὅστις ἀπετέλεσε προμήνυμα τῆς ἐπιτολῆς λαμπροῦ ἀστέρος ἐν τῷ φιλολογικῷ στερεώματι. Ἐν τῇ φιλοξένῳ χώρᾳ τοσοῦτον ἐτιμήθησαν τὰ ἐπιστημονικὰ καὶ ἠθικὰ ἐφόδια τοῦ Κόντου, ὥστε ἡ ἐν Λουγδούνῳ τῶν Βαταούων Ἀκαδήμεια προσήνεγκεν αὐτῷ τὸ δίπλωμα τοῦ διδασκάλου τῆς θεωρητικῆς φιλοσοφίας καὶ τοῦ διδασκάλου τῆς ἀνθρωπιστικῆς φιλολογίας, ὃ δὲ πολὺς Cobet εἶπε λόγους ἐγκωμιαστικοὺς καὶ ἀπένειμε σπανίως παρεχομένας τιμάς· ἐξῆρε τὴν *politiam et intelligentiam* τοῦ νεαροῦ Ἕλληνοσ καὶ ὠνόμασεν αὐτὸν *praestantissimum et doctissimum*. «Ἡ Ἀκαδήμεια ἡμῶν—εἶπε—ἠδίστην σοῦ θὰ τηρήσῃ τὴν μνήμην καὶ πάν-

τες οἱ ἀγαπήσαντές σε παρόντα καὶ ἀπόντα θὰ διατελῶμεν ἀγαπῶντές σε». Καὶ τοὺς ἐπαίνους τοῦ σοφοῦ Ὀλλανδοῦ ἐδικαίωσεν ὕστερον πληρέστατα ὁ εὐφυέστατος Ἕλληνας διὰ τοῦ γονιμωτάτου αὐτοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου. Διότι πλὴν τῶν ἐν τῷ «Λογίῳ Ἑρμῆ» δημοσιευθέντων ἐξέδωκε πολυάριθμα ἔργα ἐν πολλοῖς περιοδικοῖς, ἐν τῷ «Χιακῷ Μουσεῖῳ», «Σωκράτει», «Ἐφημερίδι τῶν Φιλομαθῶν», «Παρνασσῷ», «Βύρωνι», «Πλάτωνι», «Ἀθηναίῳ», καὶ μάλιστα ἐν τῇ «Ἀθηναῖ» τῷ περιοδικῷ τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐταιρείας, ἧς ὑπῆρξεν ὁ ἰδρυτὴς καὶ πρόεδρος καὶ ἐμψυχωτὴς μέχρι τέλους. Ἡ τῶν ἔργων τούτων συλλογὴ καὶ ἡ ἐν πολλοῖς τόμοις ἔκδοσις θὰ ἀπετέλει περιφανὲς μνημεῖον τῆς φιλοπονίας καὶ σοφίας τοῦ ἀνδρός. Δι' ὅλης δὲ ταύτης τῆς ἐργασίας διαλάμπει πλὴν ἄλλων μάλιστα ἡ αὐστηρὰ καὶ ὀρθὴ τῆς γραμματικῆς καὶ γλωσσικῆς ἐπιστήμης μέθοδος, ἡ ἀκριβὴς δηλονότι καὶ πλήρης γνῶσις παντὸς τοῦ γλωσσικοῦ θησαυροῦ, ἡ συλλογὴ καὶ κριτικὴ ἐπεξεργασία αὐτοῦ. Τὴν πρόσφορον καὶ ἀκριβῆ ἐπιστημονικὴν μέθοδον κεκτημένος καὶ ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ σπανίων ἀρετῶν πεπροικισμένος, μνήμης ἰσχυρᾶς καὶ ἀπεράντου, κρίσεως ὀξείας καὶ εὐστόχου, φιλοπονίας χαλκεντέρου καὶ φιλεργίας ἀδιαλείπτου, ἀπεδύθη εἰς τὸ ὑψηλόν ἔργον καὶ ἀνέλαβε τὸ εὐγενὲς καθῆκον νὰ χειραγωγῆσιν τοὺς Ἕλληνας φοιτητὰς εἰς τὴν σπουδὴν καὶ μελέτην τῶν προγονικῶν κειμηλίων. Καὶ ὡς διδάσκαλος μὲν ὑπῆρξεν εὐδοκιμώτατος καὶ τῆς σοφῆς διδασκαλίας ἀπήνεγκε καρποὺς ἀδρούς καὶ ἀγλαοτάτους· ὡς ἐπιστήμων δὲ παρήγαγε καὶ ἐδημιούργησεν ὅσα ἐλάχιστοι δύνανται νὰ ἐπιδείξωσι. Πλείστας ἐσφαλμένας χρήσεις ἐξήλεγξε καὶ ἀπέρριψε, πλεῖστα δὲ ὀρθὰ παρατήρησε καὶ ἐδίδαξεν. Ἐποιήσατο θαυμασίας διορθώσεις εἰς τοὺς ἀρχαίους καὶ τοὺς μεταγενεστέρους, διηρέυνησε ποικίλα καὶ σπουδαῖα φιλολογικὰ ζητήματα καὶ διελεύκανε καὶ διεσάφησε μετὰ πολλῆς ἐναργείας καὶ ἀποδεικτικῆς δυνάμεως, ὥστε ἀσφαλῶς δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι τὰ ὑπὸ τοῦ Κόντου ἐξετασθέντα ζητήματα ἐλύθησαν διὰ παντός. Ἀνεσκεύασε δι' ἑκτάκτου πολυμαθείας καὶ ὀξυνοίας παμπόλλας δοξασίας, ὑπὸ μεγά-

λων φιλολόγων υποστηριζόμενας και ἐδίδαξε τοὺς νεωτέρους νὰ μὴ παρασύρονται ὑπὸ τῶν μεγάλων ὀνομάτων ἀλλὰ πάντοτε ἀπιστοῦντες και νήφοντες νὰ βασανίζωσι τὰ πράγματα και καθοδηγῶνται ὑπὸ τῆς λογικῆς τῶν πραγμάτων ἐρεῦνης. Ἰδία δ' ἐπῆλθε σφοδρὸς και ἀκατάσχετος πολέμιος κατὰ τῆς τέως κρατούσης ἀτασθαλίας και ἀμεθοδίας, ἣτις συνέφυρε και συνέχεε ἀληθῆ και πλαστά, δόκιμα και ἀδόκιμα. Ἀπῆτησε λοιπὸν τὴν ἀποβολὴν τῶν ἀνυπάρκτων και τὴν ἀκριβῆ διαστολὴν τῶν χρονικῶν περιόδων. Αὐστηρῶς δ' ἐλέγχων τὰ κίβδηλα και ἀδόκιμα και ἀκριβῶς ἀνασκευάζων τὰς ψευδεῖς διδασκαλίας ἀρχαίων και νεωτέρων διελάμβανε διεξοδικῶς περὶ τῆς χρήσεως τῶν δοκίμων και ἀδοκίμων. Πρῶτος δὲ Κόντος—κατὰ τὴν ἐγκυρον ὁμολογίαν τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ τῆς γλωσσολογίας κ. Γεωρ. Χατζηδάκι¹— ὑπῆρξε ἀληθῶς τῆς ὅλης ἑλληνικῆς γλώσσης διδάσκαλος· διότι δὲν περιώρισε τὰς μελέτας αὐτοῦ, ὅπως ἐποιοῦν οἱ ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ ἀλλ' ἐπεξέτεινεν αὐτὰς και ἐπὶ τοὺς Βυζαντινοὺς και τοὺς μεταγενεστέρους συγγραφεῖς, οὕτω δὲ ἐθεώρησε και ἐμελέτησε τὴν ὅλην ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὡς ἐν συνεχῆς και ἀδιάσπαστον ὅλον. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Κόντου ἐπὶ τὴν περαιτέρω προαγωγὴν και τελειότεραν διαμόρφωσιν τῆς γλώσσης ὑπῆρξε μεγίστη και ἐκπληκτικὴ. Πλεῖσται λέξεις και φράσεις και συντάξεις πλημμελῶς φερόμεναι διωρθώθησαν τὸ πρῶτον διὰ τοῦ Κόντου και πολυάριθμοι ἄλλαι εἰσῆχθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Οὕτω συνετέλεσεν ἐκεῖνος κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸ μέγα ἐπιδιωκόμενον ἔργον, ἵνα δηλονότι ὁ νέος ἡμῶν γραπτὸς λόγος καθαρῆ ἀπὸ τοῦ ῥύπου τῶν ξενισμῶν και βαρβαρισμῶν και ἀποβῆ ἀκραιφνῶς ἑλληνικὸς κοσμούμενος μὲν δι' ἁρμονικῶν λέξεων και φράσεων πλουτιζόμενος δὲ προσηκόντως πρὸς παράστασιν τῶν βαθυτάτων ἐνοιῶν και ἔκφρασιν τῶν λεπτοτάτων τῆς ψυχῆς κινήσεων και καταστάσεων. Ἀποτελεῖ δὲ ἀγνοίαν δεινὴν και μαρτυρεῖ σύγχυσιν φρι-

1) Ἐν Ἀθην. τομ. Γ' σελ. 308.

κτὴν ἢ δοξασία ὅτι δῆθεν ὁ Κόντος ἤθελε νὰ ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν ζωὴν τὸν ἀρχαῖον λόγον καὶ νὰ ἐπαναγάγῃ τὴν Ἀττικὴν διάλεκτον· τὸ ἀληθὲς εἶναι μόνον ὅτι ἠγωνίζετο φιλοτίμως νὰ καθάρῃ κατὰ τὸ δυνατόν τὴν γλῶσσαν ἀπὸ τῶν προσγενομένων σὺν τῷ χρόνῳ ξενισμῶν καὶ νὰ πλουτίσῃ αὐτὴν διὰ τοιούτων ἀρχαίων στοιχείων, οἷα αἱ ἀνάγκαι τῆς ἐπιστήμης ἐπιβάλλουσι καὶ ἡ ὁμαλή τῆς γλώσσης ἀνέλιξις ἐπιτρέπει. Εἶναι δὲ ἀναμφήριστον ὅτι τὸ ἔργον τοῦ μεγάλου ἐκείνου γραμματικοῦ ἀπετέλεσεν ἑξαίρετον σταθμὸν ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ τῆς ἡμετέρας γλώσσης. Αἱ γλωσσικαὶ παρατηρήσεις καὶ τὰ παντοῖα ἄλλα τοῦ Κόντου διδάγματα ἔσχον οὕτως ἀγαθὴν καὶ ὠφέλιμον ῥοπήν, ὥστε ὁ μελετῶν καὶ ἐρευνῶν τὴν γλῶσσαν εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ὁμολογήσῃ ὅτι ἡ διὰ τῆς ἐπιδράσεως αὐτοῦ ἀνελιχθεῖσα καὶ καθαρθεῖσα γλῶσσα διαφέρει πολὺ τῆς πρὸ τῆς ἐμφανίσεως ἐκείνου κρατούσης. Καθόλου δὲ δύναται δικαίως νὰ ῥηθῇ ὅτι τὸ φιλολογικὸν ἔργον τοῦ Κ. Κόντου εἶναι πολύτιμον καὶ ἔθνικὸν ταπτόμενον παραλλήλως παρὰ τὸ ἔργον τοῦ ἀοιδίμου σοφοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ.

Τὴν ὑπέροχον ἀξίαν τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν τοῦ Κόντου ἀποχρώντως ἀνεγνώρισαν καὶ προσηκόντως ἐτίμησαν οἱ ἐπιφανέστατοι τῆς Δύσεως φιλόλογοι, οἷοι ὁ Αὔγουστος Nauck, ὁ Γεώργιος Κούρτιος, ὁ Blass καὶ ἄλλοι πολλοί· οὗτοι πολλάκις παρέπεμπον εἰς τὰς διατριβὰς τοῦ Ἑλληνος φιλολόγου ὡς εἰς διαυγεῖς πηγὰς καὶ ἀσφαλῆ κριτήρια καὶ ἐκάλουν αὐτὸν «ἔσοχον ἄνδρα», «διδάσκαλον τῶν φιλολογούντων», «*virum clarissimum et præstantissimum*»¹.

Αἱ ἐκπρεπεῖς καὶ σπάνιαι ἐπιστημονικαὶ ἀρεταὶ ἀνέδειξαν τὸν Κόντον ἀληθὲς ἴνδαλμα, πρὸς ὃ ἠτένιζον οἱ τε μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ τῆς προγονικῆς σοφίας γευσάμενοι καὶ ταύτης θαυμασταὶ γενόμενοι. Οὕτως ἀπέβη ἰδρυτὴς Σχολῆς περιλαμβανούσης τὸ ἀνθος τῆς σοφίας καὶ τῆς ἀρετῆς τῆς συγχρόνου Ἑλλά-

1) Ἐπιθι *M. Εὐαγγελίδου*, Λόγον ἐπὶ τῇ τεσσαρακονταετηρίδι τοῦ Κ. Κόντου, σελ. 8.

δος. Περὶ τὸν γεραρὸν ἐκεῖνον διδάσκαλον συνεκεντρώθη σεμνή καὶ ἐρασιμωτάτη χορεία ὀτρηνῶν τῆς ἐπιστήμης θεραπόντων καὶ εὐγνωμόνων μαθητῶν, οἵτινες μεγάλα ἐν τῷ ἰδίῳ ἕκαστος κλάδῳ ἐπετέλεσαν. Ἐκ τῶν μαθητῶν καὶ ζηλιωτῶν τοῦ Κόντου ἦσαν οἱ αἰοίδιμοι Σπ. Βάσης, Πέτρος Παπαγεωργίου, Ἄντ. Οἰκονόμου, Γεώργ. Παπαβασιλείου, Ἐμ. Ζολώτας καὶ ἄλλοι καὶ οἱ κ. κ. Γ. Χατζηδάκης, Π. Καρολίδης, Μ. Εὐαγγελίδης, Μ. Λιβαδάς, † Πέτρ. Φωτιάδης, Σπυρ. Παγανέλης, Θεοφ. Βορέας, Ν. Ἐξαρχόπουλος, Σῆμος Μενάρδος, Ἄδ. Ἀδαμαντίου, † Θεοφ. Κακριδῆς, Γε. Γρατσιᾶτος, Ἐρ. Σκάσσης, Γεωρ. Γαρδίκας, Π. Οἰκονόμου, Μ. Βολονάκης, Ἐμ. Πεζόπουλος, Ἀπ. Ἀρβανιτόπουλος, Χ. Χαριτωνίδης, Παν. Θεοδωρόπουλος καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν διαπρεπῶν ἐν τῇ συγχρόνῳ Ἑλλάδι ἐπιστημόνων. Εἰρήσθω δὲ ὅτι οἱ μαθηταὶ καὶ μιμηταὶ τοῦ Κόντου δὲν ἐτίμων καὶ ἐσέβοντο μόνον τὸν σοφὸν διδάσκαλον ἀλλὰ καὶ ἠγάπων καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐλάτρευον τὸν χρηστὸν καὶ κατὰ πάντα λόγον τέλειον ἄνθρωπον. Διότι ὁμολογουμένως ἦτο ἄδολος καὶ εἰλικρινής, φιλαλήθης καὶ παρρησιαστής, προσηνής καὶ μειλίχιος, εὐπροσήγορος καὶ πάντοτε εἰς πάντας εὐπρόσιτος· ἐκέκτητο βαθεῖαν καὶ ἀκριβεστάτην τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων γνῶσιν, ὅσῃν ὀλίγοι δύνανται νὰ λάβωσιν· εἶχε δὲ ἐξαιρετὸν στωμυλίαν καὶ τοσαύτην περὶ τοὺς λόγους εὐτραπελίαν καὶ ἀστείότητα, γοητεῖαν καὶ χάριν, ὥστε ἡ ὁμιλία αὐτοῦ ἐδίδασκεν ἅμα καὶ κατεκλήλει καὶ παρεῖχεν εἰς τὸν ἀκροατὴν τέρψιν ἄρρητον καὶ ἠδονὴν ἀμύθητον.

Ὁ Κόντος συνεχεῖς καὶ σφοδροὺς καὶ ἐπιμόνους ἀγῶνας διεξαγαγὼν πρὸς ὄξεις ἀνταγωνιστὰς καὶ δυνατοὺς ἀντιπάλους ὑπέστη βεβαίως ταλαιπωρίας καὶ ἐδοκίμασε πικρίας ἀλλ' ἀπέλαυσε πάντως τῆς ἀπὸ τῆς νίκης πηγαζούσης χαρᾶς καὶ ἐξαιρέτου δόξης, ἣν ἐπισπᾶται ἡ ἀναγνώρισις ὑπερφυοῦς καὶ σφόδρα ἐθνικῆς ἐργασίας. Ἀλλὰ τὴν τοιαύτην δόξαν οἶονεὶ φθονήσας ὁ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα δίκην εὐρίπου μεταβάλλον Δαίμων ἐπληξε τὸν σοφὸν ἄνδρα διὰ πολλῶν ἀτυχημάτων, ὧν τὸ μέγιστον ἦτο ἡ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου στέρησις τῆς δράσεως. Καὶ οἱ

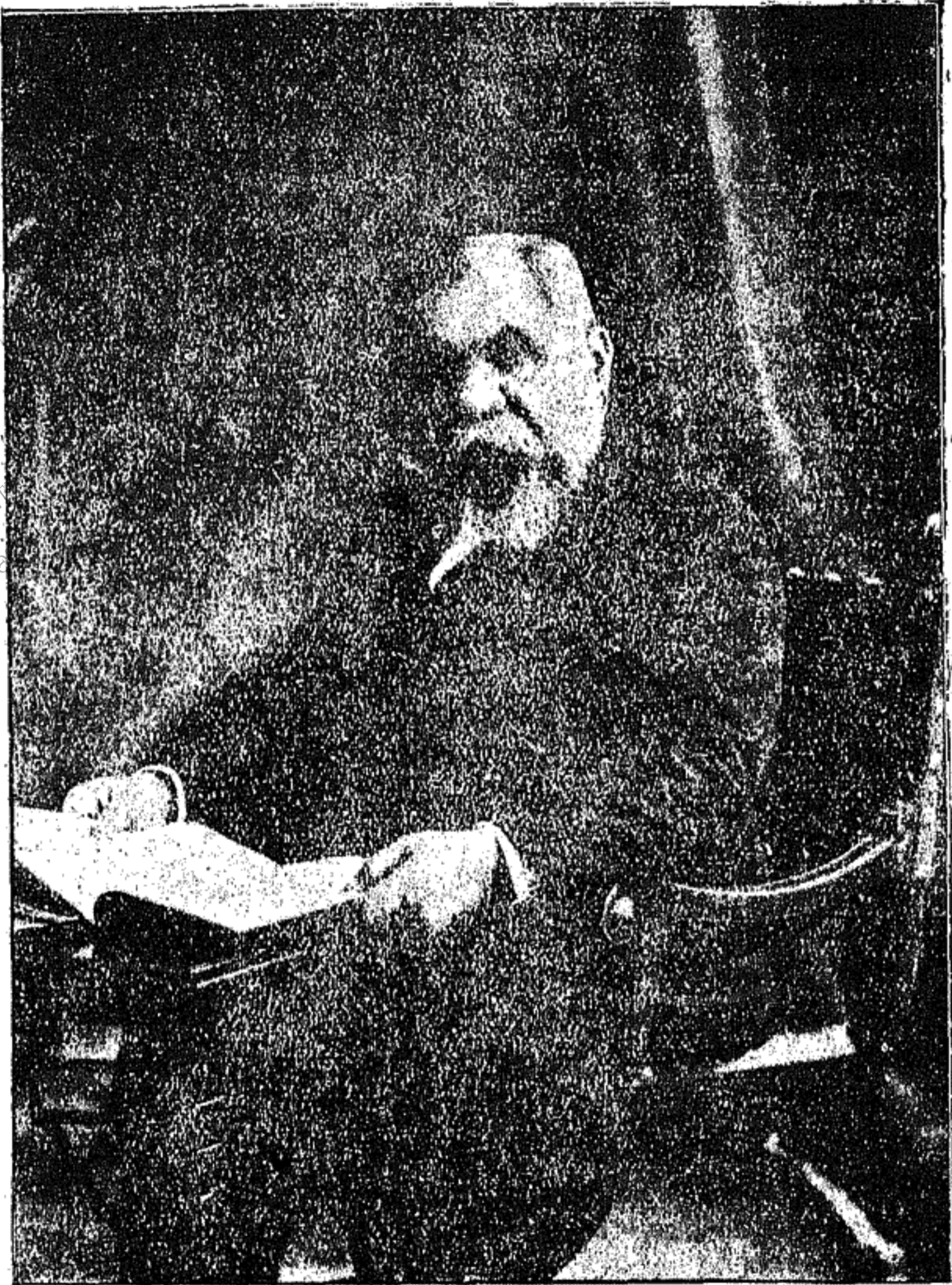
μὲν ὀφθαλμοὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ ἀπεσβέσθησαν, τὰ δ' ὄμματα ὅμως τῆς διανοίας δὲν ἐμαράνθησαν ἀλλὰ διετήρησαν τὴν προτέρην αἴγλην καὶ ἀκτινοβολίαν. Ὁ Διδάσκαλος διετήρησε μέχρι τέλους τὴν διαύγειαν τοῦ πνεύματος καὶ τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς, τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν προθυμίαν πρὸς μετάδοσιν τῆς ἑαυτοῦ σοφίας. Διότι εἰργάζετο διὰ ξένων ὀφθαλμῶν καὶ ἐδίδασκεν ἀνελλιπῶς μεταβαίνων εἰς τὸ Πανεπιστήμιον χειρωγούμενος ὑπὸ φίλτάτων καὶ εὐγνωμόνων μαθητῶν. Τὰ κύκνειά ἔσματα τοῦ σεβασμίου καὶ ἀνεπιλήστου διδασκάλου ἠτύχησαμεν νὰ ἀκούσωμεν οἱ νεώτεροι τῶν μαθητῶν ¹.

* * *

Οὐχ ἦτον γνώστης τῆς ἐγκρίτου φιλολογίας ἀλλὰ μᾶλλον πολυμερῆς καὶ περὶ γενικώτερα καὶ ποικιλώτερα ζητήματα ἐντριβῆς ἦτο ὁ συνάδελφος ἐκείνου καὶ φίλος *Γεώργ. Μιστριώτης*. Τὸ ὄνομα τοῦτο προσήκει νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀληθῶς ἱστορικὸν καὶ ὑπομιμνήσκει ὑπεράνθρωπον ἐνεργητικότητα καὶ ἀπίστευτον δραστηριότητα, ὅση ποτὲ δύναται νὰ ἀναπτυχθῆ εἰς λατρείαν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ εἰς ὑπηρεσίαν τῶν ὑψηλοτάτων καὶ εὐγενεστάτων λαοῦ τινος ἰδεωδῶν. Τὸ ἔργον καὶ ἡ δρᾶσις τοῦ Μιστριώτου ἐνέχει τι μέγα καὶ πολυσχιδές, εὐρὺ καὶ ποικίλον, ὥστε καὶ ἀμυδρὰ σκιαγραφία εἶναι δυσχερῆς καὶ ἀπαιτεῖ πολὺν χρόνον, ἡ δὲ ἱστορία καὶ ἰδίᾳ ἡ γραμματεία τῆς νεωτέρας Ἑλλά-

1) Ὁ Κωνσταντῖνος Κόντος ἐγεννήθη τῷ 1835 ἐν Ἀμφίρσῃ, ἐσπούδασε δὲ ἐν Ἀθήναις. Τῷ 1858 διωρίσθη γυμνασιάρχης Χίου, ἐνθα ἐξέδωκε τὸ περιοδικὸν «Χιακὸν Μουσεῖον» τῷ δὲ 1861 μετέβη γυμνασιάρχης εἰς Σάμον καὶ τῷ 1865 ἀπῆλθε πρὸς εὐρυτέρας σπουδὰς εἰς Ἑσπερίαν. Ἐπανελθὼν εἰς Ἑλλάδα διωρίσθη τῷ 1868 ἔκτακτος τῷ δὲ 1875 τακτικὸς καθηγητῆς τῆς ἐλληνικῆς φιλολογίας. Τῷ 1893 ἐωρτάσθη πανηγυρικῶς ἡ εἰκοσιπενταετηρὶς καὶ τῷ 1909 ἡ τεσσαρακονταετηρὶς τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ. Καὶ τυφλὸς δ' εἰργάζετο ἐπικουρούμενος ὑπὸ φίλων μαθητῶν μέχρι τοῦ θανάτου ἐπελθόντος τῇ 17 Ἰουλίου 1909.

ΕΡΓΑΣΤ
ΔΙΕΥΘ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

δος θέλει ἀφιερῶσει ἀναμφιλέκτως πολλὰς καὶ λαμπρὰς σελίδας εἰς ἀπεικόνισιν τοῦ ὑπερφυοῦς καὶ ἀνυσιμωτάτου ἔργου ἐκείνου. Θὰ ἐξετάσῃ τὴν ἐπὶ ἡμῖσιν αἰῶνα σύντονον καὶ ἀδιάλειπτον τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς δρασίμῃ, ἣτις δὲν περιορίζεται ἐν τῇ συνήθει θεραπείᾳ τῆς φιλολογίας καὶ τῇ ψιλῇ ἀπὸ καθέδρας διδασκαλίᾳ ἀλλ' ἐπεκτείνεται ἐπὶ τὴν προαγωγὴν καὶ προάσπισιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, τὴν ζωηρὰν κοινωφελῆ ἐνέργειαν, τὴν τόνωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος καὶ τὴν ἐξύψωσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος διὰ λόγων ἐνθουσιαστικῶν καὶ συγγραμμάτων ἐπιστημονικῶν, ἐν οἷς δαψιλεῖς εἶναι διακεχυμένα θεωρίαι φιλοσοφικαί.

Ὁ Γεώργ. Μιστριώτης εἶχε διάνοιαν εὐρεῖαν καὶ πρὸς τὰ ἰδεώδη ῥέπουσαν, μὴ δυναμένην νὰ περιορισθῇ ἐν τύποις γλωσσικοῖς καὶ κανόσι γραμματικοῖς ἀλλὰ μετεωριζομένην εἰς ὑπέροτατα ἰδεολογικὰ πεδία καὶ ἀναγομένην εἰς τὰς καθόλου ἀρχὰς καὶ τοὺς αἰωνίους νόμους, ἐνὶ λόγῳ εἶχε διάνοιαν ὑψηπέτιδα καὶ φιλόσοφον. Τὴν δὲ τοιαύτην σύμφυτον ῥοπὴν καὶ ἔμφυτον κλίσιν πρῶτῳ ἐπέδειξεν ἐν τῇ αἵρέσει τῶν μεθόδων καὶ τῇ ἐκλογῇ τῶν σπουδῶν, ὅτε ἐπέμφθη ὑπὸ τοῦ ἀντιβασιλέως Δημ. Βούλγαρη ὑπότροφος εἰς Γερμανίαν, ἀφοῦ πρότερον ἐν τῷ ἡμετέρῳ Πανεπιστημίῳ ἠρίστευσε καὶ δις ἐβραβεύθη ἐν τῷ Ροδοκανακείῳ ἀγῶνι ¹. Ἐν Γερμανίᾳ δηλαδὴ πολλῶν μὲν ἠκροάσατο καὶ διαπρεπῶν καθηγητῶν ἀλλ' ἐκ πάντων μάλιστα ἐθαύμασε καὶ ἐξήλωσε τὸν πολὺν Βοίχχιον (Böckh), ὃς εἶχεν εὐρεῖαν τῆς φιλολογίας ἔννοιαν καὶ ὥριζεν ὡς ἀναγνώρισιν τῶν ἐγνωσμένων (das Wiedererkennen des Erkantten). Ὁ δαιμόνιος ἐκεῖνος φιλόλογος δὲν προσεῖχε μᾶλλον εἰς τὴν γραμματικὴν καὶ κριτικὴν ἢ εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς γλώσσης, τὸν ὅλον βίον καὶ τὸν πολιτισμὸν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου. Τῷ συστήματι τούτῳ ἀκολουθήσας

1) Ἐβραβεύθη γράψας τὸ *Πολίτευμα τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων* καὶ τὸν *ἰδιωτικὸν βίον τῶν ὀμηρικῶν χρόνων*.